

Vinko Zovko,
Tomaž Čater

Športna vzgoja na uglednih tujih univerzah

Izvleček

Slovenske fakultete so se organiziranja športne vzgoje po bolonjski prenovi lotile zelo različno, namen tega članka pa je raziskati, kako se s tem vprašanjem soočajo najboljše tuje univerze. Analizirali smo, koliko izmed 100 najboljših tujih univerz (po kriterijih Higher Education World University Rankings, QS World University Rankings in Shanghai Institute Academic Ranking of World Universities) ima športno vzgojo organizirano kot obvezno sestavino svojih študijskih programov. Ugotovili smo, da je med njimi le pet takšnih, ki zahtevajo športno vzgojo kot obvezni pogoj za dokončanje študija. To sicer ni veliko, se pa vseh pet univerz (najbolj znani med njimi sta Stanford University in Massachusetts Institute of Technology (MIT)) ne uvršča le med najboljših 100, pač pa celo med najboljših 20 univerz na svetu.

Ključne besede: univerza, športna vzgoja, obvezna vsebina.

Physical education at reputable foreign universities

Abstract

After the Bologna reform Slovenian faculties decided to organize physical education in different ways. The purpose of this article is to explore how this issue was resolved by the best foreign universities. We analyzed how many of the 100 best foreign universities (according to the criteria of Higher Education World University Rankings, QS World University Rankings and the Shanghai Institute Academic Ranking of World Universities) have organized physical education as a compulsory component of their study programs. We found out that among them, only five require physical education as a compulsory condition for the completion of the study. This is not much, but all five universities (most famous among them are Stanford University and Massachusetts Institute of Technology (MIT)) not only ranks among the top 100, but even among the top 20 universities in the world.

Keywords: university, physical education, compulsory course.

■ Uvod

Vse večja priljubljenost televizije, računalnikov, video iger in družbenih omrežij povzroča, da so osnovnošolci, dijaki in študenti vse bolj neaktivni, njihov način življenja pa vse bolj nezdrav. Čas, ki ga današnja mladina preživi na tak nezdrav način, so mladi pred časom preživljali tako, da so se precej več posvečali športnim in drugim fizičnim aktivnostim. Ukvarjanje s športom in druge telesne dejavnosti imajo za mlade številne koristi. Sodelovanje v organiziranih športnih ponuja priložnost za mlade ljudi, za izboljšanje njihove fizične in socialne spretnosti. Šport ponuja mladim pomembno alternativo monotonosti njihovega vsakdanjega življenja, prav tako pa je lahko tudi vir zabave in sredstvo za druženje z vrstniki. Vzor mladim pri njihovi fizični aktivnosti bi morali biti predvsem starši. Če so starši videti zelo aktivni, je precej bolj verjetno, da bodo aktivni tudi otroci, ne le v svoji mladosti, ampak tudi med študijem in kasneje, ko bodo odrasli. Kakšna pa je (ne glede na vlogo staršev) vloga šol pri vzpostavljanju pravilnega odnosa mladih do aktivnega načina življenja?

Če je razprava o tem, kakšna naj bo vloga osnovnih in delno tudi srednjih šol pri športni vzgoji otrok in mladine, precej bolj enotna in večinoma podpira obvezno športno vzgojo mladih do 18. leta starosti, pa so mnjenja o tem, kako naj bo urejena športna vzgoja med študijem, precej bolj neenotna. Slovenski visokošolski zavodi so se reševanja tega vprašanja lotili zelo različno. Že iz hitrega pregleda spletnih strani slovenskih fakultet je moč opaziti, da nekatere fakultete športno vzgojo ohranjajo kot obvezen predmet, druge kot izbirni, tretje pa tovrstnih vsebin sploh ne ponujajo. Namen tega prispevka pa ni toliko v tem,

da bi razglabljali o organiziranosti športne vzgoje na slovenskih univerzah (to bo sicer predmet ene od raziskav, ki jo bomo izvedli na Univerzi v Ljubljani v letu 2016), ampak da pogledamo, kako se s tem vprašanjem soočajo najboljše tuje univerze. Naš cilj je analizirati, koliko uglednih tujih univerz ima športno vzgojo še vedno organizirano kot obvezno sestavino svojih študijskih programov ter zakaj je temu tako. Prav tako želimo s prispevkom opozoriti na verjetne dolgoročne posledice ukinjanja obvezne športne vzgoje na visokošolskih zavodih.

■ Pregled literature o obvezni športni vzgoji na univerzah

Prvi dokumentirani dokazi o obstoju športne vzgoje na univerzah segajo približno 150 let nazaj. Po mnenju Welcha (1982) namreč organizirane športne vzgoje na univerzah pred letom 1860 sploh ni bilo. Prva univerza, ki naj bi uvedla obvezno športno vzgojo, je bila leta 1861 Amherst College iz Massachusettsa v ZDA. Cilj je bil študentom omogočiti sprostitev in fizično krepitev, da bi lažje prenašali mentalne napore, povezane z njihovim študijem (Friedrich-Cofer, 1985). Podobne cilje so v naslednjih letih in desetletjih sprejele tudi številne druge šole (najprej v ZDA), kar je pomenilo sistematično uvajanje obvezne športne vzgoje v univerzitetno izobraževanje. Vse več šol je začelo uvajati obvezno jutranjo telovadbo (pred začetkom pouka pri drugih predmetih). Študenti so lahko postopoma tudi sami delno vplivali na obliko vadbe, ki je ustrezala njihovim fizičnim sposobnostim, šole pa so uvajale tudi vse več predavanj o anatomiji, zdravem načinu življenja ipd. (Lumpkin, 2011).

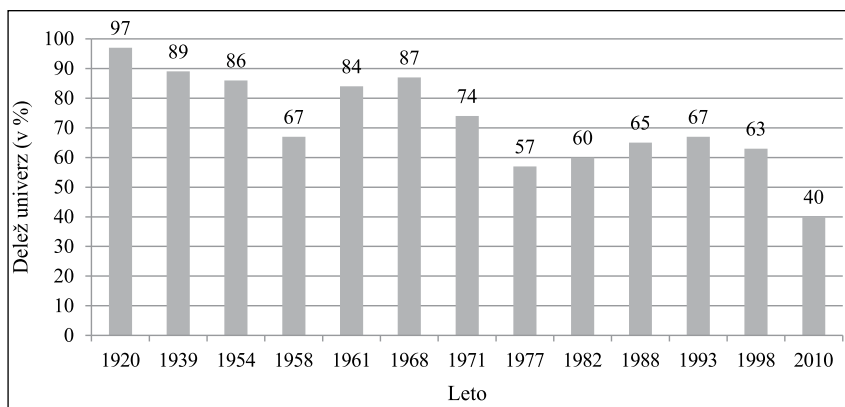
Kljub temu da zgodovina obvezne športne vzgoje na univerzah sega v 19. stoletje, pa sistematičnih študij o obvezni športni vzgoji svetovna literatura ne premore vse do leta 1920, ko je kar 97 % vseh visokošolskih središč v ZDA od študentov pred dokončanjem študija zahtevalo dokončanje neke vrste športne vzgoje. Zgodovinsko gledano je torej obdobje okrog leta 1920 in še nekaj let po tem tisto, ko praktično skoraj ni bilo mogoče najti univerze v ZDA, ki ne bi poznala obvezne športne vzgoje. Od tedaj naprej se je ta delež le še zmanjševal (glej Sliko 1) (Cardinal, Sorensen in Cardinal, 2012).

Tudi vse kasnejše resne študije o obvezni športni vzgoji, ki jih je moč najti v literaturi, se nanašajo na področje ZDA, medtem ko resnih poskusov mednarodnih študij na to temo nismo našli. Med bolj znane raziskovalce vključevanja obvezne športne vzgoje v predmetnike ameriških univerz se tako uvrščajo Cordts in Shaw (1960), Oxendine in Roberts (1978), Miller, Dowell in Pender (1989), Hensley (2000), Strand, Egeberg in Mozumdar (2010) ter Cardinal, Sorensen in Cardinal (2012). Hensley (2000), ki je svojo študijo izvedel leta 1998, je ugotovil, da je bilo med analiziranimi 363 institucijami s štiriletnimi študijskimi programi v ZDA 63,1 % takšnih, ki so obvezno športno vzgojo zahtevale od vseh svojih študentov, še nadaljnjih 6,1 % pa takšnih, ki so obvezno športno vzgojo zahtevale na nekaterih (ne pa na vseh) svojih študijskih programih. Naslednja (in hkrati po nam dostopnih virih zadnja) resna študija je raziskava Cardinala, Sorensena in Cardinala (2012), ki so ugotovili, da je bilo leta 2010 v okviru 354, v raziskavo vključenih visokošolskih institucij s štiriletnimi študijskimi programi, v ZDA le še 39,5 % takšnih, ki so kot pogoj za pridobitev diplome od svojih študentov med drugim zahtevale tudi obvezno športno vzgojo.

■ Raziskava o obvezni športni vzgoji na najboljših tujih univerzah

Metodologija raziskave

Da bi ugotovili, kako je urejena športna vzgoja na najboljših tujih univerzah, smo se najprej lotili rangiranja univerz. Odločili smo se, da se bomo osredotočili na najboljših 100 univerz na svetu. Naš prvi korak

Slika 1: Zmanjševanje deleža ameriških univerz z obvezno športno vzgojo v obdobju 1920–2010.

Vir: Cardinal, Sorensen in Cardinal, 2012.

je bil analiza že obstoječih nivojev univerz po kakovosti. Obstaja več različnih lestvic oziroma razvrstitev, ki so lahko v pomoč študentom, ko se odločajo o vpisu na univerzo. Od teh so predvsem tri takšne, ki se jih najpogosteje omenja kot najbolj relevantne za ugotavljanje kakovosti visokošolskih izobraževalnih središč. To so (1) Times Higher Education World University Rankings (Times, 2015), (2) QS World University Rankings (QS, 2015) in (3) Shanghai Institute Academic Ranking of World Universities (Shanghai Institute, 2015).

Ne glede na to, po kateri lestvici se ravnamo, je jasno, da je večina najboljših univerz lociranih v Združenih Državah Amerike. Pomemben delež najboljših univerz se nahaja še v drugih angleško govorečih državah, medtem ko se delež najboljših univerz iz držav, v katerih angleščina ni materni jezik, giblje med 32 in 38 odstotki (glej Sliko 2).

Po Timesovi lestvici je med 100 najboljšimi univerzami 39 šol iz ZDA, še 24 pa jih prihaja iz ostalih držav, v katerih je angleščina materni jezik. Skupaj se torej kar 63 od 100 najboljših šol nahaja v angleško govorečih državah. Tudi med večino preostalih najboljših institucij (37 med najboljšimi 100) prevladujejo takšne, ki ponujajo bodisi programe bodisi vsaj posamične predmete v angleškem jeziku. Po QS lestvici so rezultati podobni: 30 od 100 najboljših univerz iz ZDA, še nadaljnjih 32 iz preostalih angleško govorečih držav (skupaj torej 62 od 100 najboljših šol) in preostalih 38 iz neangleško govorečih držav. Še bolj ekstremne rezultate kaže Šanghajska lestvica, po kateri je med 100 najboljšimi univerzami kar 51 šol iz ZDA, še nadaljnjih 17 iz ostalih angleško govorečih držav (skupaj torej 68 od 100 najboljših šol), le 32 od 100 najboljših šol pa se po tej lestvici nahaja v neangleško govorečih državah.

Glede na zgornje rezultate o geografski oziroma jezikovni porazdelitvi najboljših svetovnih univerz smo se odločili, da naše nadaljnje zbiranje podatkov o tem, ali neka šola za dokončanje študija zahteva obvezno športno vzgojo ali ne, poteka po naslednjem ključu:

- Najprej smo pregledali spletne strani vseh tistih ameriških šol in šol iz drugih angleško govorečih držav, ki se uvrščajo med najboljših 100 na svetu.
- Nato smo pregledali spletne strani preostalih (tj. iz neangleško govorečih držav) šol, pri čemer zaradi nepoznavanja jezika (npr. kitajskega) nismo mogli analizirati vseh spletnih strani (vse šole namreč nimajo prevedenih vseh svojih spletnih strani in/ali podstrani v angleški jezik). Tako smo v analizo vključili šole iz držav, kot so Nemčija, Švica, Švedska, Francija, Japonska, Kitajska, Singapur, Hong Kong, Južna Koreja, Avstralija, Velika Britanija, Kanada, Irska, Nova Zelandija, Tajvan, Italija in še nekatere druge.
- Sledil je pregled še več dodatnih spletnih strani ameriških univerz, ki se ne uvrščajo med 100 najboljših na svetu, imajo pa določene zahteve po obvezni športni vzgoji, s čimer smo želeli še dodatno kvalitativno raziskati, kakšne oblike zahtevane športne vzgoje imajo te šole.

Tak pristop k zbiranju podatkov analize pomeni, da našo analizo v največji meri fokusiramo na ameriške univerze in univerze iz drugih angleško govorečih držav, pri čemer pa vseeno ne zanemarjamo najboljših šol iz ostalih (neangleško govorečih) držav. Zbiranje podatkov o tem, kakšne so zahteve glede športne vzgoje in kako je s tem pogojen zaključek študija, je potekalo

v januarju 2016, kar pomeni, da se podatki nanašajo na študijsko leto 2015/2016.

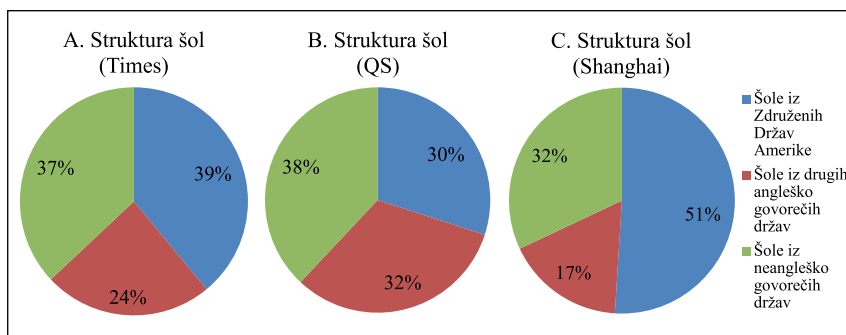
Rezultati raziskave

Ključna in precej presenetljiva ugotovitev naše raziskave je, da je med najboljšimi 100 univerzami na svetu le pet takšnih, ki zahtevajo športno vzgojo kot obvezni pogoj za dokončanje študija. Te šole so:

- Stanford University (Stanford University, 2016): rang 3 (Times), rang 3 (QS), rang 2 (Šanghaj), povprečni rang 2,67;
- Massachusetts Institute of Technology (MIT) (Massachusetts Institute of Technology, 2016): rang 5 (Times), rang 1 (QS), rang 3 (Šanghaj), povprečni rang 3,00;
- California Institute of Technology (California Institute of Technology, 2016): rang 1 (Times), rang 5 (QS), rang 7 (Šanghaj), povprečni rang 4,33;
- Columbia University (Columbia University, 2016): rang 15 (Times), rang 22 (QS), rang 8 (Šanghaj), povprečni rang 15,00;
- Cornell University (Cornell University, 2016): rang 18 (Times), rang 17 (QS), rang 13 (Šanghaj), povprečni rang 16,00.

Pri vseh petih šolah gre torej za šole iz ZDA. Med njimi so tri, tj. Stanford University, Massachusetts Institute of Technology in California Institute of Technology, takšne, ki se redno se uvrščajo med najboljših 10 univerz na svetu in to po vseh treh analiziranih lestvicah. Zanimiva je tudi ugotovitev, da je vseh pet omenjenih šol uvrščenih v zgornjo petino (tj. med 20 najboljših) lestvice najboljših 100 univerz.

Zahteve glede obvezne športne vzgoje pri omenjenih petih šolah so precej različne. Stanford University in California Institute of Technology tako sicer zahtevata obvezno športno vzgojo, a ne na vseh programih. Največ športne vzgoje seveda zahtevata na programih, ki so bolj povezani s športom (Sports/Physical Education Degrees). Cornell University na drugi strani zahteva uspešno dokončanje obveznosti v okviru športne vzgoje od vseh svojih študentov. Massachusetts Institute of Technology od svojih študentov zahteva, da opravijo skupaj 8-urni preizkus športne vzgoje, Columbia University pa na primer od svojih študentov še vedno zahteva, da pred diplomno opravijo preizkus plavanja.

Slika 2: Geografska porazdelitev najboljših svetovnih univerz po (A) Timesovi, (B) QS in (C) Šanghajski lestvici v letu 2015.

Vir: Times, 2015; QS, 2015; Shanghai Institute, 2015.

Na tem mestu velja omeniti, da je še do nedavnega obvezno športno vzgojo od svojih diplomantov zahtevala tudi Princeton University, a je nato ta pogoj v zadnjih letih postopoma v celoti umaknila s seznama obveznosti za dokončanje študija in se s tem pridružila tistim šolam, ki na bodisi implicitno bodisi eksplicitno privzemajo (po našem mnenju napačno) miselnost, da za duševno oziroma umsko kondicijo fizične sposobnosti niso ključnega pomena.

Med preostalimi najvišje uvrščenimi angleško govorečimi univerzami (sem sodijo npr. institucije, kot so Oxford University, Cambridge University, Australian National University, Toronto University, McGill University, Sydney University, National University of Singapore, Hong Kong National University, University College London, Imperial College London itd.) nismo našli niti ene takšne, ki bi od svojih študentov kot obvezni pogoj za pridobitev diplome zahtevala obvezno športno vzgojo. Veliko najboljših študentov na teh univerzah se sicer še vedno odloča za sodelovanje v športni aktivnosti, vendar le-to ni obveza, ampak gre za svobodno odločitev vsakega študenta posebej.

Tudi za ostale univerze iz treh analiziranih seznamov najboljših 100, torej za tiste, ki se nahajajo v državah, v katerih angleščina ni materni jezik, je ugotovitev identična. Na nobeni od teh univerz (npr. Ludwig Maximilians University Munich, Heidelberg University, Free University Berlin, École normale supérieure Paris, Nanjing University Beijing, Tokyo University, Kyoto University, Seoul University, Karolinska Institute, University of Amsterdam, Catholic University Leuven, University of Bologna, Copenhagen University, University of Oslo, Helsinki University itd.) namreč obvezna športna vzgoja ni (več) pogoj, brez katerega ni mogoče diplomirati.

Sklenemo lahko torej, da je med najboljšimi svetovnimi univerzami le 5 % takšnih, ki od svojih študentov zahtevajo, da med študijem vsaj delno skrbijo tudi za svojo fizično kondicijo in zdravje. Kot že rečeno, vse te univerze prihajajo iz ZDA, vse pa se tudi uvrščajo med najboljših 20 univerz na svetu.

Čeprav torej prisotnost obvezne športne vzgoje na najboljših tujih univerzah hitro izgineva, pa je moč iz naših rezultatov vseeno sklepati, da je odnos do tega vprašanja v ZDA vseeno nekoliko drugačen kot v preostalih delih sveta. Glede na to, da je raziskava Cardinala, Sorensena in Cardina-

la (2012) pokazala, da je bilo še leta 2010 v ZDA med 354 univerzami (ta raziskava se torej ni osredotočala le na najboljših 100 univerz) 140 (39,5 %) takšnih, ki so obvezno športno vzgojo imele, nas je zanimalo, kakšne oblike športne vzgoje se pojavljajo danes (leta 2016) na nekaterih drugih ameriških univerzah, ki se trenutno ne uvrščajo med 100 najboljših na svetu. Naključno smo pregledali nekaj spletnih strani teh univerz (navedene so v nadaljevanju tega poglavja), med katerimi se jih večina še vedno uvršča na svetovne lestvice najboljših šol, a so rangirane slabše od 100 mesta.

Nekatere izmed analiziranih šol tako obveznosti do svojih študentov opredeljujejo z obveznim predmetom športne vzgoje (tak primer je npr. Pomona College), spet druge pa obveznosti opredeljujejo skozi kreditne točke (kot npr. Wellesley College), kjer mora vsak študent zbrati 8 kreditnih točk iz obvezne športne vzgoje (Pomona College, 2016; Wellesley College, 2016).

Analizirane šole se tudi precej razlikujejo po tem, kdaj morajo študenti opraviti obvezno športno vzgojo. Nekatere obvezno športno vzgojo postavljajo kot pogoj za napredovanje v višji letnik (na Swarthmore College morajo npr. študenti opraviti tečaj športne vzgoje do konca svojega drugega letnika), spet druge pa sicer predmet postavljajo v določen letnik študija – največkrat v prvi letnik – a nato dopuščajo napredovanje študentov v višji letnik tudi brez opravljene obvezne športne vzgoje, kar pomeni, da morajo študenti športno vzgojo opraviti kadarkoli do diplome (med takimi šolami najdemo npr. Bates College, Davidson College, Munroe Community College itd.) (Bates College, 2016; Davidson College, 2016; Munroe Community College, 2016; Swarthmore College, 2016).

Analizirane šole se tudi precej razlikujejo po tem, katere športe ponujajo svojim študentom v okviru obvezne športne vzgoje. Velika večina jih seveda ponuja standardne (tudi klasične olimpijske) športe, kot so atletika, gimnastika, plavanje, ameriški nogomet, košarka, baseball itd., nekatere pa so bolj »domiselne« in v svojo ponudbo uvrščajo tudi (vsaj za univerzitetni šport ne tako tipične) športe, kot so nekatere eksotične borilne veščine, joga in druge. Primer take šole je npr. Dartmouth College, ki svojim študentom omogoča, da obvezno športno vzgojo med drugim opravijo tudi v obliki tečajev konjenišтва in jadrnanja (Dartmouth College, 2016).

■ Sklep

Razlogov, zakaj je obvezna športna vzgoja postopoma izginjala iz vsebin študijskih programov (zlasti najboljših) univerz, je več. Zagotovo drži, da na številnih programih športna vzgoja vsebinsko ni neposredno povezana z znanjem in spretnostmi, ki jih bo profil diplomanta takega programa potreboval pri svojem delu po končanem študiju. Številni študenti zato gledajo na obvezno športno vzgojo precej kratkovidno in v njej vidijo nek nesmiseln napor oziroma izgubo časa, ki ni neposredno povezana z njihovo izobrazbo (Issues, 2009). Argumenti, ki jih mnogi študenti navajajo, so, da so že odrasli in da jim »skrbi za zdravje« ne bi smeli vsiljevati oziroma da bi se glede tega študenti kot odrasle osebe morali samostojno odločati. Še en argument za umikanje športne vzgoje kot obvezne vsebine študijski programov je seveda tudi strošek izvedbe predmetov športne vzgoje, ki (zlasti zaradi večjih materialnih stroškov, povezanih s športno infrastrukturo) večinoma presega stroške izvedbe drugih predmetov na večini visokošolskih zavodov. Če gre za privatne visokošolske institucije, se ta strošek seveda neposredno prevali na študente, ti pa ta strošek (v času, ko njihovi prejemki bistveno zaostajajo za njihovimi izdatki) seveda vidijo kot nepotreben.

Toda, dejstvo je, da je takšno gledanje kratkovidno. Dolgoročni stroški slabih zdravstvenih razvad in športno neaktivnega prebivalstva so namreč še bistveno večji in država z jasno strategijo dolgoročnega razvoja bi se tega enostavno morala zavedati. Šport ima že dolgo vrsto let znanstveno dokazan pozitivni učinek na zdrav mentalni in fizični razvoj ljudi. Zdrava prehrana in zdrav (tudi športno aktiven) način življenja pomeni več zdravja, manj potrebne denarja za zdravstveno kurativo, večjo produktivnost delovne sile in hitrejši gospodarski razvoj. Zato nikar ne glejmo kratkoročno in ne »proizvajajmo« le vrhunskih strokovnjakov, ampak poskusimo prispevati k večjemu številu zdravih vrhunskih strokovnjakov. Športna vzgoja na vseh ravneh izobraževanja, tudi na univerzah, mora zato ostati ali ponovno postati obvezna.

Naša raziskava na najboljših tujih univerzah nam pri argumentaciji, da je obvezna športna vzgoja smiselna, seveda ne gre najbolj do na roko. Nekoliko nas tolaži le to, da so med res vrhunskimi šolami, tj. tistimi, ki so uvrščene med 10 najboljših, še vedno tri takšne, ki se dovolj močno zavedajo dol-

goročnega pomena športa za zdravje in učinkovitost ljudi ter s tem blaginjo gospodarstva, da so obvezno športno vzgojo v svojih študijskih programih ohranile.

■ Literatura in viri

1. Bates College (2016): Physical education requirements for graduation, available at: <http://www.bates.edu/pe/academics/requirement-and-philosophy/>
2. California Institute of Technology (2016): Physical educational requirements for graduation, available at: http://www.gocaltech.com/physical_education/goals_and_objectives
3. Cardinal, B. J., Sorensen, S. D. in Cardinal, M. K. (2012): Historical perspective and current status of the physical education graduation requirement at American 4-year colleges and universities. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 83 (4), 503–512.
4. Columbia University (2016): Columbia University physical education requirement, available at: <https://www.college.columbia.edu/core/classes/physed.php>
5. Cordts, H. J. in Shaw, J. H. (1960): Status of the physical education required or instructional programs in four year colleges and universities. *The Research Quarterly*, 31, 409–419.
6. Cornell University (2016): Physical education requirements for graduation, available at: <http://courses.cornell.edu/content.php?catoid=12&navoid=2166>
7. Dartmouth College (2016): Dartmouth College athletics & recreation, available at: <http://dartmouth.edu/life-community/athletics-recreation>
8. Davidson College (2016): Physical education requirements for graduation, available at: <http://www.davidson.edu/offices/registrar/graduation-requirements/physical-education>
9. Friedrich-Cofer, L. K. (1985): The legacy of Edward Hitchcock. *Journal of Physical Education, Recreation and Dance*, 56 (9), 24–29.
10. Hensley, L. D. (2000): Current status of basic instruction program in physical education at American colleges and universities. *Journal of Physical Education, Recreation and Dance*, 71 (9), 30–36.
11. Issues (2009): Should universities require all students to pass a physical activity course? *Journal of Physical Education, Recreation and Dance*, 80 (4), 8–11.
12. Lumpkin, A. (2011): Introduction to physical education, exercise science, and sport studies (8th edition). New York: McGraw-Hill.
13. Massachusetts Institute of Technology (2016): This is MIT physical education, available at: <http://mitpe.mit.edu/>
14. Miller, G. A., Dowell, L. J. in Pender, R. H. (1989): Physical activity programs in colleges and universities. *Journal of Physical Education, Recreation and Dance*, 60 (6), 20–23.
15. - Munroe Community College (2016): Physical education requirements for graduation, available at: <http://www.monroecc.edu/depts/pe/require.htm>
16. Oxendine, J. B. in Roberts, J. E. (1978): The general instruction program in physical education at four-year colleges and universities: 1977. *Journal of Health, Physical Education, and Recreation*, 49 (1), 21–23.
17. Pomona College (2016): Pomona-Pitzer athletics, available at: http://www.pe.pomona.edu/information/physical_education
18. - QS (2015): World university rankings, available at: <http://www.topuniversities.com/>
19. Shanghai Institute (2015): Academic ranking of world universities, available at: <http://www.shanghairanking.com/>
20. Stanford University (2016): Physical education requirements for graduation, available at: <http://exploreddegrees.stanford.edu/schoolofhumanitiesandsciences/athleticsphysical-educationandrecreation/>
21. Strand, B., Egeberg, J. in Mozumdar, A. (2010): Health-related fitness and physical activity courses in U.S. colleges and universities. *The International Council for Health, Physical Education, Recreation, Sport, and Dance Journal of Research*, 5 (2), 17–20.
22. Swarthmore College (2016): Physical education requirements for graduation, available at: <http://www.swarthmore.edu/advising-handbook/requirements>
23. Times (2015): World university rankings, available at: <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings>
24. Welch, J. E. (1982): Pioneering in health education and services at Amherst College. *Journal of American College Health*, 30, 289–295.
25. Wellesley College (2016): Physical education requirements for graduation, available at: <http://www.wellesley.edu/athletics/physical-education>

mag. Vinko Zovko, predavatelj
Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta,
Kardeljeva ploščad 17, 1000 Ljubljana
vinko.zovko@ef.uni-lj.si